

OPBOUW



weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

red. en sekr. h. pootlaan 242, alkmaar

adm.: merelhoven 273, capelle a.d. ijssel

J. KEUNING — CULEMBORG

Zingt een nieuw lied: God heeft ons wedergeboren

(slot)

God heeft ons wedergeboren. Wanneer Petrus zijn brief begint (1 : 3) met het lied van Mozes in een nieuwe zetting, wanneer hij het lied van Mozes doet overgaan in het lied van het Lam, — Jezus is opgestaan, dan staat hij met de gemeente rond het doopfont. Want er is alle reden om aan te nemen dat in zijn brief op zijn minst iets doorklinkt van een toespraak in een paasnacht-dienst die tegelijk doop-dienst was. Voor al 3 : 21 is in dit opzicht sprekend: „... redt u thans de doop... door de opstanding van Jezus Christus“.

En als je zijn brief doorleest, kun je je dat heel goed voorstellen. Hij ziet de pas gedoopten voor zich staan: nog niet zo lang geleden „dwalende als schapen, maar thans... bekeerd tot de herder en hoeder van uw zielen“ (2 : 25), „wedergeboren niet uit vergankelijk, maar uit onvergankelijk zaad, door het levende en blijvende woord van God“ (1 : 23). Nou, dat is wel iets om er een nieuw lied bij te zingen.

Ja, maar het zijn gewone, zwakke mensen, die zo meteen weer terugkeren naar hun zaak, hun gezin, naar de harde wereld vol machten die veel sterker zijn dan zij. En daarom gaat Petrus dan spreken over die alledaagse situaties waarin die mensen telkens weer verzeild zullen raken. Over de conflicten, waarin ze van dag tot dag verwikkeld zullen worden.

Hij spreekt over burgers die te lijden hebben onder onrechtvaardige heersers en over vrouwen die een slecht leven hebben bij haar huistyrant. Hij spreekt over de verhouding tussen heren en slaven, tussen christenen en hun ongelovige

buren. Hij noemt de tegenstelling tussen de oudere en de jongere generatie. Hij praat over ouderlingen die moedeloos worden omdat ze met hun werk nooit klaarkomen. En hij vergeet de kleine wrijvingen en spanningen tussen gemeentelieden niet. Hij ziet die mensen in hun uitzichtloze situaties, krampachtig vechtend om er niet onder te komen, of de moed opgevend omdat het toch niet helpt. Want wat begin je tegen een corrupte staats-ambtenaar? Hoe kun je ooit jezelf handhaven in die ondergeschikte, afhankelijke positie, die je als vrouw nu eenmaal hebt? Hoe zal het je ooit lukken die slechte of uitgesleten verhoudingen tussen gemeentelieden weer gezond te maken?

Ja maar — zegt hij dan — hoe vreselijk het leven ook is, hoe uitzichtloos, hoe door en door vernieuwd, hoe onherstelbaar je ook beschadigd mag worden, — Jezus is opgestaan. En dat heeft ons, hopeloozen, wedergeboren tot een levende hoop. Dat heeft ons, verbeterde vechters, gemaakt tot ontspannen mensen. Dat heeft ons, opstandigen, het geduld weer terug gegeven en de liefde. Het heeft ons, die bij de pakken neerzaten, weer vrolijk, dansend en springend, op weg doen gaan. Zingend het lied van Mozes. En van het Lam. Omdat er weer een weg voor ons is, de weg die Hij gebaad heeft.

Hij is er doorheen gekomen. En daarmee zijn wij er door heen gekomen. Jezus is opgestaan. En in Hem mogen wij ons laten onderdompelen. In zijn heil, zijn overwinning, wil Hij ons betrekken.

Gedoopt worden, — dat heeft in de bijbel vaak de klank van: meegenomen worden op Gods overrompelende verlossingsweg. Jullie weten toch wel, zegt Paulus (1 Kor. 10 : 1 v.v.) dat onze

vaderen allen door de zee heen gingen, dat allen zich lieten dopen in de zee? Ze zijn helemaal in Gods heil ondergedompeld. Ze waren er volledig bij betrokken toen God met zijn grote levensdoorbraak kwam. En dat heil, die levens-doorbraak, — dat was toen: de zee, waardoor ze de bevrijding tegemoet gingen. Dat was de wolk die hen beschutte. Dat was de rots waaruit keer op keer het reddende water opsprong. Maar eigenlijk was het: Christus.

Wandelend in de woestijn hebben wij water gevonden springende als een fontein, bronnen geslagen als wonden.

Overvloed, overvloed Gods, sprengen van water en leven, bloed uit de flank van de rots, water en bloed om het even;

daaruit ontspringt ons bestaan, zo zijn wij wedergeboren! ¹⁾

Is het een wonder, dat diezelfde Paulus meer dan eens aan de gelovigen schrijft: jullie zijn in Christus gedoopt?

Is het een wonder dat in de vroege christelijke kerk de doop bij voorkeur bediend werd in de nacht voor de paasmorgen? Zodat die jonge christenen, die pas-bekeerden het nooit konden vergeten: we zijn in Christus gedoopt; we zijn met Hem begraven door de doop in de dood, opdat gelijk Christus uit de doden is opgewekt door de majesteit des Vaders, zo ook wij in nieuwigheid des levens wandelen zouden (Rom. 6 : 4).

Israël werd gedoopt in de zee. Toen klonk het lied van Mozes:

En Hij, die zelf ons riep, Hij brengt ons naar de overkant, Hij leidt ons naar 't beloofde land. Maar Farao met heel zijn stoet gaat onder in de vloed.

Wij zijn gedoopt, niet in de zee, maar in Christus. Nu zingen we het nieuwe lied: Geloofd zij God, die ons heeft doen wedergeboren worden door de opstanding van Jezus Christus uit de doden.

Aan het begin van ons leven staat de opstanding van Christus. Daarom zijn we mensen van de

hoop geworden. En de kinderen die in de gemeente van Christus geboren worden zijn als kinderen van de hoop geboren. Hoe hun leven er ook uit zal zien, het begin was: Christus is opgestaan.

Want het mag allemaal waar zijn: dat het leven niet anders is dan een voortdurend sterven, en dat we er niet tegen kunnen, en dat we het slachtoffer worden van de machten waartegen we opbotsen en van de structuren waarin we gevangen zitten. Maar Jezus is opgestaan.

Het mag allemaal waar zijn. En het is niet uit te houden. Maar in die vreselijke impasse, in elke nieuwe onmogelijkheid, mogen we het ons door het evangelie laten zeggen, mogen we het tegen elkaar zeggen, mogen we het aan onze kinderen zeggen: ja, maar Jezus is opgestaan. Geloofd zij God, de nachtmerrie is voorbij. We zijn mensen van de hoop. We moeten er nog wel doorheen. Maar eigenlijk staan we al aan de overkant. Want God is naar ons toe gekomen en God is voor ons uit gegaan. En God heeft ons in de opstanding van Jezus Christus achter zich aan geroepen.

Kondigt het jubelend aan, laat het de windstrekken horen, doe het de aarde verstaan: God heeft ons wedergeboren! ¹⁾

¹⁾ Liedboek voor de kerken, no 224

IN DIT NUMMER

- Pagina
- 201 Ds J. Keuning,
Zingt een nieuw lied: God heeft ons wedergeboren (slot)
 - 202 Ds H. Smit,
Verbond en Persoonlijke keus
 - 203 Drs W. G. Rietkerk,
Over het voorportaal van de Kerk (5)
 - 204 M. van Damme,
Zonde en straf
Ds M. R. van de Berg,
Jeremia (Bijbelstudie)
 - 206 Prof. C. Veenhof,
Wat cijfers en feiten
 - 207 Boekbespreking
door G. E. Booij en Drs G. P. Verborg

Verbond en Persoonlijke keus

Een tegenstelling?

De HERE heeft met ons en met onze kinderen zijn Verbond opgericht. We mogen en moeten onze kinderen leren de HERE als onze Vader aan te spreken. We moeten hen leren te denken en te handelen als kinderen in het huis van de Vader. Maar... moeten we hen ook leren persoonlijk voor God te kiezen? *Kiest* een kind zijn vader? Leert de werkelijkheid van Gods Verbond ons niet dat we de gedachte van de persoonlijke keus moeten verwerpen?

Als we nu eens aan het andere eind beginnen en alle nadruk leggen op de persoonlijke keus...? Komt het Verbond van God dan nog wel tot zijn recht? In sommige bewegingen is alles samengeballt in het grote moment van de keus, waarop Jezus klopt en wij voor Hem opendoen om dan ook uit te breken in de jubelende vreugde van de ontmoeting. Is in deze sfeer het Verbond, dat de HERE met ons en met onze kinderen (!) heeft opgericht, niet op zijn zachtst gezegd een dood kapitaal geworden? Vindt het Verbond met zijn beloften en eisen hier nog emplot in de onderrichting en de prediking? Jaagt de klemtoon op het persoonlijke de Verbondsgedachte de deur niet uit?

Zo kun je langs beide denkwegen op een tegenstelling uitkomen. En dan zou het worden: Verbond of Persoonlijke keus!

En als die tegenstelling eenmaal ingeburgerd is, dan kan men de beide elementen misschien nog wel gaan verdelen ook. Het Verbond-zonder-keus zal dan wel aan de „traditionele” kerk toevallen, terwijl de keus-zonder-Verbond aan de opwekkingsstromingen wordt toegewezen. Maar voordat het zo ver komt moeten we die zogenaamde tegenstelling maar eens even goed aan de tand voelen!

Verbondswerkelijkheid

In Jozua 24 moet Israël zich duidelijk uitspreken. Jozua gebiedt dat eenvoudig. Zal het de HERE vrezen en dienen? Of zal het een keus maken uit diverse soorten van afgoden... de (oude) afgoden van de vaderen of de (moderne) afgoden van Kanaän? Wat gaat er gebeuren?

Het antwoord komt in vers 16: „Het zij verre van ons de HERE te verlaten en andere goden te dienen. Want de HERE is onze God...”. We moeten er op letten dat dit antwoord geheel beheerst

Kerkelijk Leven

wordt door de werkelijkheid van het Verbond. Terwijl het volk spreekt staat het welbewust in de gemeenschap met de HERE. Het spreekt helemaal als een kind in het huis van de Vader. Het belooft immers niet, dat het tot de HERE zal komen of iets dergelijks, maar dat het bij de HERE zal *blijven*... „Het zij verre van ons de HERE te verlaten...”. De HERE wordt dan ook „onze God” genoemd en die naam is niet van vandaag of gisteren! Daar zit de hele geschiedenis van belofte en heil achter. Inderdaad, hier overheerst de Verbondswerkelijkheid totaal!

„Geen keus”

We kunnen ook stellen, dat Israël belijdt helemaal geen keus te hebben! En dat het dat met blijmoedigheid uitspreekt! „Want de HERE is onze God. Hij is het, die ons en onze vaderen uit het land Egypte heeft gevoerd, en die voor onze eigen ogen deze grote tekenen gedaan heeft...”. Over de goden van de vaderen en van Kanaän wordt niets gezegd. Dat zijn dan ook „nietsen”, „ijdelheden”, „leugens”. En het kiezen voor deze goden moet als een onmogelijke mogelijkheid worden bestempeld. De jongen zou het huis van zijn vader verlaten om buiten op een doodlopende weg terecht te komen...? Onmogelijk! De keus is niet reëel! De heerlijke werkelijkheid van de God van het Verbond en... de „nietsen”! „Het zij verre van ons...” — hier wordt het verlaten van de HERE als „dwaasheid in Israël” verworpen. Inderdaad, het is gewoonweg onzin te denken, dat het volk hier kiest uit drie reële mogelijkheden, die — vrijblijvend — worden gepresenteerd. Er is ten diepste één mogelijkheid. En er is geen werkelijke keus!

Toch gekozen!

Het zal ons nu opvallen, dat Jozua in het vervolg toch rustig van *kiesen* spreekt! Zie maar vers 22: „Gij zijt getuigen tegen uzelf, dat gij u de HERE verkoren hebt om

Pastorale notities

Het opzienerschap iets moois

Paulus schreef eens aan zijn beminde zoon Timotheüs: „Verlangt iemand een opzienersambt, dan begeert hij een schone taak”. Het is een kostelijk en voortreffelijk werk om dienaar van Christus te zijn in de uitoefening van een kerkelijk ambt. Aan de gemeente Gods Woord voor te houden. De jeugd van de kerk te onderwijzen in de verborgenheden van het geloof. Waken, toezicht te houden dat het in de gemeente goed gaat en het woord van Christus heerschappij blijft houden over het erfdeel van de Heer. Dat Hij als opperste Herder en Opziener door allen, door ambtsdragers en gemeentelieden, door oud en jong geëerbiedigd wordt.

Is dat niet een heerlijke taak? Dát is de bijzondere opdracht die Christus aan zijn dienaars in het ambt geschonken heeft en waartoe ze van Godswege door de gemeente geroepen zijn.

Niet om in en over de gemeente te meesteren. Daarin de lakens uit te

delen. Alsof de gemeente van de Heer een zaakje van de voorganger en zijn assistenten is, waarover ze naar eigen inzicht en goedvinden te bedisselen hebben. Want daarvoor waarschuwt de bijbel nadrukkelijk.

Het woord kerk (kuriakè) betekent volgens woordaflleiding: wat van de Kurios, de Héér is. De gemeente is van de Heer! En daarover heeft geen enkel mens eigenmachtig te beschikken. Ook de zogenaamde ambtsdrager niet.

De mooie taak van het opzienerschap, trouwens van iedere ambts-taak in de gemeente is: dienaars van Christus te zijn, diakenen, ten dienste van de gemeente en voor haar welzijn te waken, haar vóór te gaan, haar te leiden, haar te regeren, haar te beschermen, haar te verzorgen, en dát in volkomen gebondenheid aan het woord van de Meester.

Geen enkele opziener, leer- of regeerouderling, krijgt in de kerk een troontje of kroontje. Maar trouwer nog dan ieder ander hebben ze zich het schort van de ootmoet vóór te binden en bereid te zijn de voeten van de discipelen te wassen.

Dán zullen ze eerst echt ervaren en beleven wat een schoon en voortreffelijk werk hun van Christus' wege is toevertrouwd.

B. Telder, Bilthoven

Hem te dienen...”. „Verkóren...”! Een werkelijke keus komt daarin naar voren! Is dat niet in strijd met wat zojuist gezegd is? Neen, maar wel komt hier een merkwaardige verdieping van de gedachte op ons af. Wie zich gezeggen laat door het Verbondswoord van de HERE, die komt tot de enig-mogelijke konklusie, dat hij geen keus heeft en hij is er blij om! Maar in dat „zich-látengzeggen” heeft hij de goede keus mogen doen en werkelijk gedaan! En die goede keus blijkt in de blijde belijdenis dat er niet meer te kiezen valt! De goede keus! Daar is immers ook de werkelijkheid van de zonde. En zonde betekent de onmogelijke mogelijkheid om het vanzelfsprekende te verwerpen en om de keus te laten vallen buiten de enige levensweg! De enige mogelijkheid wordt onmogelijk geacht en het lege wordt aangegrepen als vulling van het bestaan — Dwaasheid in Israël! Wie blijmoedig zegt: „HERE, ik heb geen keus!”, die heeft het goede deel gekozen! Wie in zondige dwaasheid zegt, dat de HERE onze keus niet waard is, die heeft de „nietsen”, de afgoden, gekozen!

Geen verkeerde tegenstellingen!

Wij zijn als nederlandse gereformeerden nogal goed in dogmatiek. We zetten de dingen graag in een

rijtje, we maken onze tegenstellingen en als de één of andere zaak *dít* is dan zal ze wel niet *dát* zijn! We verstaan de kunst van het „spreken met twee woorden” heel wat minder goed!

We mogen onze kinderen leren de HERE als onze Vader aan te spreken en te leven als kinderen in het huis van die Vader. We mogen hun bijbrengen, dat het in het Verbond zo vanzelfsprekend is de HERE te dienen en bij Hem te blijven. Maar tegelijk mogen en moeten we hun met ernst voorhouden, dat ze dat vanzelfsprekende nu ook *zèlf* moeten *uitspreken* omdat daarin het Verbond tot zijn doel geraakt!

We mogen de kinderen bijbrengen, dat ze door Gods Verbondsgenade zo zijn omvat, dat ze geen keus meer hebben, geen reële keus! Maar tegelijk mogen en moeten we ze voorhouden, dat ze dat „geen-keus-hebben” met alle blijdschap en van harte moeten *verkiezen*, omdat daarin het Verbond tot zijn doel geraakt!

En daarin komt de gehele persoon mee! Dat is geheel en al persoonlijk.

Weg met die tegenstelling!

Denk aan de verschrikkelijke zwartheid van de zonde, die het vanzelfsprekende niet hoort en niet naspreekt en die de keus laat vallen buiten de enige levensmogelijkheid! En spreek tot uw kind „met twee woorden”!

Over het voorportaal van de Kerk

(5)

De mens zichzelf een raadsel

Het is merkwaardig te zien welke films en welke literatuur vandaag in het middelpunt van de belangstelling staan. Op het moment, dat ik dit schrijf, trekt de film „One flew over the cuckoo's nest” al voor de zevende week in Utrecht uitverkochte zalen. Je verwacht dan iets romantisch te zien te krijgen, of iets dramatisch in de geest van Ingmar Bergmann, maar geen van beide is waar: de film houdt zich bezig met de psychiatrische inrichtingen en de hulp die daar aan de mens geboden wordt.

Iedere nederlander (neem ik aan) kreeg pas geleden een folder in de bus met reclame voor een boek uit de Time-Life serie: het menselijk gedrag. Het boek heet: „het individu” en het wordt aangeprezen met zinnen als: wilt u u-zelf beter begrijpen? Zoekt u naar betere menselijke relaties? Wilt u weten, waarom uw ene dochter nagels bijt en de andere niet, voor deze en soortgelijke vragen ontvangt u hulp in dit boek. Onlangs was een hele avond televisie van de K.R.O. besteed aan de verfilming van het boek „De mensheid: een komplot” van Nigel Calder. Al deze dingen laten zien hoezeer de 20e eeuwse mens op zoek is naar zichzelf. Mogen wij daar bij de evangelie-verkondiging bij aanknopen?

De architect van de middeleeuwse kathedralen heeft daar ja op geantwoord. Wij zagen al in één van de voorgaande artikelen dat de voorhal van de kathedraal niet alleen afbeeldingen vertoont van de natuur, maar ook van het raadsel: mens. Wij zien daar symbolische afbeeldingen van de deugden en de ondeugden van de mens. Meestal in paren: naast een symbool van hoogmoed (een figuur van een man als Prometheus) een symbool van nederigheid (de gebogen gestalte van een vrouw die kinderklaren maakt), naast dwaasheid wijsheid, hoop naast wanhoop, gierigheid naast weldadigheid, kuisheid naast wellust, dapperheid naast lafheid enz. Ook op andere wijze wordt de buitenstaander gewezen op de oneindige mogelijkheden die de mens in zich heeft, mogelijkheden ten kwade, maar ook ten goede. Wie het middeportaal van de Notre-Dame in Parijs bekijkt, vindt daar ter linkerzijde een afbeelding van alle verdoemden onder leiding van de duivel — alle ondeugden van de mens grijnzen ons aan —, maar ter rechterzijde alle verlost onder leiding van Christus en daar zien wij de goedheid van de mens in vele vormen afgebeeld. Ook de

wijze en dwaze maagden, geliefkoosde symbolen voor de voorhal (je vindt ze bijv. ook in de voorhal van de Sint-Jan in Den Bosch) zijn daar geplaatst, omdat ze de geïnteresseerde buitenstaander direct in aanraking brengen met iets wat hem heel vertrouwd is: de duizelingwekkende mogelijkheden en onmogelijkheden, die de mens in zich bergt. Het komt mij voor, dat juist op dit punt de middeleeuwse kathedralen ons in de 20e eeuw veel te leren hebben. Juist in de 20e eeuw liggen hier de vragen waarin christen en niet-christen elkaar ontmoeten, waar zij staan op gemeenschappelijke grond, want het raadsel dat de mens zichzelf is, vraagt om uitleg.

Pascal zegt (Prisma blz. 111): „de grootheid en de ellende van de mens zijn zó in het oog lopend, dat de ware godsdienst ons noodzakelijk moet leren, en dat er een groot beginsel van grootheid en dat er een groot beginsel van ellende in de mens gelegen is. Hij moet ons derhalve rekenschap geven van deze verbazingwekkende tegenstrijdigheden.”

Churchill heeft eens gezegd: de mens is op dit moment in de geschiedenis opgestegen tot een ongekende beheersing van de natuurkrachten. Als hij wil ligt er een gouden eeuw van vrede en welvaart voor hem, maar hij moet alleen nog zijn laatste en slechtste vijand overwinnen: zichzelf.

Dáár moet C. G. Jung aan gedacht hebben toen hij in een interview betrekkelijk kort voor zijn dood zei: „de enige echte vijand, die de mens heeft is de mens zelf en wij weten nog niets van de mens, absoluut niets.”

Dezelfde mens, die zo groot is in kennis, inzicht en gevoel, is minder dan de dieren in bruutheid, haat en geweld. Hetzelfde volk dat Bach en Beethoven voortbracht, kent mensen in hun gelederen als Hitler en Goering.

Wat is de mens?

Het is mijn ervaring ook in het l'Abri-werk dat deze vragen zowel bij christenen als bij niet-christenen midden in de aandacht staan.

Ik moet erbij zeggen: vaak niet in de filosofische vorm waarin ik die vragen zoëven heb geformuleerd maar veel praktischer en konkreter in de vraag waar talloos veel jongeren mee bezig zijn: wie ben ik-zelf? Wie ben ik nu in de massa van de grote stad? Wat onderscheidt mij van anderen, van de andere broers en zusters uit het grote gezin waaruit ik kom, of van de klas, waarin ik zit. Wie gelooft, dat hij in niets verschillend is van de anderen, raakt gedepri-meerd. Wat heb ik dan voor reden om te leven, als ik toch maar één van de velen ben?, of alleen maar een onbeduidend radertje van de grote machine van de samenle-

ving; een radertje dat bovendien gemakkelijk te vervangen is.

J. H. Bavinck spreekt hier van de „ontpersoonlijking van de moderne mens”. Psychiaters spreken van een identiteits-krisis, een woord dat nog niet eens veertig jaar oud is, want het werd pas voor het eerst door de psychiater Ericson in de laatste wereldoorlog gebruikt als diagnose voor gedepri-meerde frontsoldaten.

Naar mijn mening bieden boeken als van Time-Life „het individu” of van N. Calder hier geen hulp: het laatste is een populair samenvatting van allerlei wetenschappelijke inzichten over de mens: zijn sociaal milieu, zijn aanleg, het gedrag van de primitieve mens, etc.: je wordt overstroemd met interessante informatie en verder niets. Van het hele boek van N. Calder is alleen de titel echt boeiend: de mensheid een komplot. Ik lees dat tegen de achtergrond van Ps. 2:2, en ik vergeet dan maar dat het evolutionistisch uitgangspunt wel moet leiden tot de konklusie: de mens is een soort gecultiveerd hordedier: een naakte aap, zoals Desmond Morris zijn boek over de mens noemde. Is de mens dat? Is hij een machine, een computer? Niemand, die het echt geloven kan. Maar wat dan wel? Time-Life beperkt zich (fenomenologisch zoals dat heet) tot een zuivere beschrijving van de kwaliteiten van de mens: zijn verstand, zijn creativiteit en het raadsel van zijn persoonlijkheid. Het eindigt met de nadruk op het recht dat alle mensen moeten hebben „het individu te worden dat zij volgens hun hart en ziel horen te zijn”.

Het doet goed dat te horen maar ik zou zeggen: daar beginnen nu weer de vragen: wanneer wordt een mens die mens die hij volgens zijn bestemming is? Als hij luistert naar zijn eigen hart? De 20e eeuwse mens worstelt meer met vragen over zichzelf dan over God. Ben ik vrij of ben ik gedetermineerd? Wat is de zin van mijn bestaan? Hoe kan het dat ik zulke uitersten in mij aantref van schoonheid en kwaad? Zijn er normen, waarnaar ik moet leven of stellen wij die zelf vast? Is een mens ooit zichzelf genoeg (zoals het marxisme tenslotte als einddoel ziet). Waarin ben ik uniek? Waarom moet ik lijden?

Vroeger klopte men voor deze vragen aan bij de kerk. In de voorhal van de kathedraal werd de buitenstaander in ieder geval op deze vragen attent gemaakt. Vandaag gaat men ervoor naar de psychiater en de psychologie.

Veel jongeren, die ons l'Abri bezoeken hebben boeken bij zich van Maslov, Laing, Terruwe, Erich Fromm of Thomas Harris: Ik ben o.k., jij bent o.k. Wij hebben in onze Tape-bibliotheek twee langere studies over deze vragen: bijbelse psychologie en christelijke psychologie: zij behoren tot de meest beluisterde tapes. De psychologie heeft voor de 20e eeuwse mens de rol die de pastor had voor de kerkmensen in vroegere eeuwen. Van hieruit moeten wij ook de grote golf van belangstelling verklaren voor films als: One flew over the cuckoo's nest. Ik had wel een meegevoel met de

psychiaters toen ik deze film zag. Zij ondergaan vandaag het lot wat de dominees ondergingen jaren geleden (ik denk aan de Avondmaalsgasten e.a. van Bergmann): er wordt een karrikatuur gemaakt en daarna wordt de karrikatuur vernietigend afgewezen. Intussen is er meestal wel reden voor zo'n karrikatuur: het mensbeeld waarmee de psychologen en psychiaters werken is er zelf één, dat vele bovengestelde vragen onbeantwoord laat of onbevredigend beantwoordt. Wie meent dat pillen en technieken een mens een gezond zelfvertrouwen of een gevoel van eigenwaarde kunnen geven, heeft blijkbaar het bovenver-schreven mensbeeld van Nigel Calder: de mens een gecultiveerd hordedier — of een ingewikkelde computer. Maar dat mensbeeld is zeker niet meer in de markt bij de jongste psychiatrie, waar Rogers en Maslov veel gelezen zijn: hun mensbeeld gaat ervan uit dat de mens niet zonder dit besef van eigenwaarde kan. De mens is geen machine. Ieder mens is uniek. Ieder mens moet daarom de moeilijke weg bewandelen van zelfverwerkelijking. Bij deze tweede geboorte kunnen psychiaters hooguit vroedvrouw zijn. Zo ontstond dat type psychiaters dat altijd alleen maar begrijpend luistert en nooit iets zegt. Hooguit vraagt. Stel je voor dat hij iets van zijn waarden en normen aan de ander zou opleggen! Ieder mens moet voor de basis van zijn waarden en gevoelens en normen zoeken in zijn eigen diepste zelf.

Op dit punt is de bovengenoemde jongste psychiatrie heel nauw verwant met het mensbeeld van de Oosterse mystiek. Ook dat oefent op de Westerse mens met name via boeken van Herman Hesse een grote aantrekkingskracht uit. Transcendente meditatie is „in” en yoga-scholen dwijken overal op. Ook deze mystieke bewegingen gaan uit van een mensbeeld, dat onderscheidt tussen een uiterlijk oppervlakkig „ik” en een dieper, in de mystiek zelfs goddelijk, „zelf”. Bij Freud was de mens een ijsberg: alleen het topje van zijn persoonlijkheid kwam boven water: wat onder water zat, was ons eigenlijke ik, dat de rol speelde van een „anti-ik”. Bij Maslov is de mens een harde noot met een zachte en goede kern: als de noot maar openbreekt (soms in de sensitivity-training, letterlijk gekraakt wordt), komt de goede kern wel naar buiten: het onbewuste is niet meer een anti-ik. Maslov is een optimist. Maar in de mystieke mensbeschouwing die bijv. H. Hesse van het Oosten overneemt is die diepe kern van het Zelf goddelijk. „Ons subjektief, empirisch individueel ik blijkt zeer wisselvallig en humeurig, zeer van de buitenwereld afhankelijk en aan invloeden onderhevig... Dan is er echter het andere Ik, in het eerste verborgen, maar er niet mee te verwisselen. Dat tweede, hoge, heilige Ik (het Atman van de Indiërs, dat zij met Brahman gelijkstellen) is niet persoonlijk, het is ons deel in God, in het leven, in het AL, in het on- en bovenpersoonlijke.” Aldus Hesse in „Tussen Oost en West” blz. 110. In de mystiek probeert men dit

diepere zelf te ervaren, en via dit zelf op te gaan in het goddelijke Al. Scheidingen zoals die van de moraal tussen goed en kwaad of die van het geloof tussen God en mens worden opgeheven. Maar andere scheidingen worden ingevoerd: tussen uiterlijk en innerlijk, tussen de groepsbelangen en de individuele belangen, tussen denken en voelen. Het gaat mij er hier en nu niet om dit nader uit te werken. Het enige punt waarom het mij gaat is het signaleren van een 20e eeuwse verschijnsel: alle stromingen die zich vandaag aan ons voordoen werken onbewust of doelbewust met bepaalde niet-christelijke **mensbeelden**. Ik noemde de psychologie en de mystiek. Maar het neo-marxisme, wat vooral aan de sociaal-gerichte opleidingen zijn invloed uitoefent, doet dat evenzo — ook al leert men dat mensbeeld niet altijd expliciet. Tegenover mystiek en psychologie is deze neo-marxistische beweging veel minder naar binnen gericht op het eigen-ik en veel meer extravert: de mens is pas gelukkig als hij zich kan realiseren in zijn arbeid en om gelukkig te kunnen werken moeten de arbeidsprocessen en arbeidsverhoudingen democratisch in eigen hand rusten. Een permanente revolutie moet er voor zorgen dat de structuren van onze samenleving de mens zijn optimale arbeidsvrijheid en -vreugde geven. Hoe belangrijk dit laatste is, toch is ook dit een verschaald mensbeeld. Kan de mens wezenlijk geen vervulling meer vinden als hij uit het arbeidsproces is uitgeschakeld? Gaat zijn identiteit niet aan zijn werk vooraf? Mensen die hun identiteit alleen in hun werk zoeken of in hun sociale positie zijn in de regel niet de fijnste. Zo blijven er bij al deze stromingen diepe onopgeloste vragen over — of worden nieuwe vragen opgeworpen. Vragen over het mens-zijn zelf. Vaak, zoals in de bovengenoemde film, vragen die opkomen uit een diep gevoel van teleurstelling: wij hadden verwacht het hier te vinden: genezing uit gebrokenheid, hoop in wanhoop, oplossingen voor raadsels: wij hadden verwacht het te vinden bij de psychiater, bij t.m., bij nieuw-links. Maar wij hebben het niet gevonden.

Antwoorden op het geheim van de mens zijn ook niet te vinden buiten het evangelie van Jezus Christus om. Om met Pascal te spreken: daar alleen vinden wij antwoord op de vraag: welk groot beginsel van grootheid en welk groot beginsel van ellende in de mens gelegen is. Wie is er in staat om deze bijbelse gegevens te gebruiken voor het ontwerpen van een geheel eigen christelijk mensbeeld? Dat zou vandaag heel nodig zijn. Het mensbeeld dat de bijbel ons geeft valt in ieder geval op door de volgende punten:

1) de bijbelse leer, dat God de mens naar Zijn beeld geschapen heeft (Gen. 1:26) wat geldt ook van de gevallen mens (Gen. 9:6) is de enige basis voor de diepe hunkering in het mensenhart naar uniekheid, naar „iemand te zijn”. Wij zijn ook iemand: wij zijn van hoge kom-af. Die hoge kom-af

verraadt zich in iedere mens. Hoe vuil een mens ook is, er zit in ieder mens een parel onder het vuil. Juist christenen hebben een basis voor deze benadering van hun medemens en voor de omgang met zichzelf.

2) er ligt ook een groot beginsel van misère in de mens: de bijbel wijst dat aan door het oude bericht, dat de mens zijn eigen afkomst verloochent heeft, niet wil zijn wie hij wezenlijk is: schepsel Gods. In die verbroken relatie met God ligt de bron van alle misère.

3) In de persoon van Jezus Christus wordt ons onze grootheid en verlorenheid getoond, maar ook belofte gegeven voor genezing en uitzicht. In hem biedt God ons een nieuw mens-zijn aan. De verkondiging van Christus moet aansluiten bij de vraag naar de zin (vgl. Joh. 10:10), de diepe hunkering naar eigen identiteit (Openb. 2:17), de behoefte aanvaard te zijn (Rom. 15:7), de hang naar echte vrijheid (Gal. 5:1) die leven in het hart van de moderne mens. De verkondiging van Christus is anderzijds ook scherp: van goede kernen in de mens wil de bijbel niet weten (Jer. 17:9, 10), versmelting met het goddelijke is een waan-idee (1 Kon. 8:27), verwijding van het bewustzijn moet plaats maken voor een geweten, dat nauwer luistert (Rom. 13:11-14) en non-direktieve methoden moeten worden omgesmeed tot wapenen waarmee de mens wordt opgevoed tot het dragen van verantwoordelijkheid en wordt geholpen bij het vinden van zijn bestemming. Neen, de mens is niet het centrum van het universum. Zolang hij dat denkt duurt de ellende voort. Maar waar zijn ogen opengaan voor God in Christus, daar wordt hij niet onbelangrijk of doodgedrukt, daar vindt hij plotseling de ruimte te rug waarbinnen hij kan worden die hij is: onderkoning — geliefd kind, schepsel Gods. Hij vindt pas hier zijn ware bestemming.

Litteratuur:

- J. H. Bavink: De mens van nu (Kok, Kampen)
- H. Berkhof: De mens onderweg
- A. Terruwe: Geef mij je hand
- H. van Wijngaarden: Hoofdproblemen der volwassenheid
- F. A. Schoeffer: Milieuhygiëne en de dood van de mens
- J. J. Buskes: Is God dood of zijn wij dood?
- J. H. van den Berg: Dieptepsychologie
- N.C.R.V. Theol. Etherleergang (jg 12): Wat dunkt u van de mens?
- H. Fortmann: Wat is er met de mens gebeurd?

M. VAN DAMME — RILLAND

ZONDE EN STRAF

Adam en Eva leven in de hof van Eden. Van alle bomen mogen ze eten, van één boom niet. Van die boom had God gezegd: als ge daarvan eet zult ge de dood sterven.

Maar de satan zegt: gij zult niet sterven, maar gij zult als God wezen. Het is haast niet te geloven, maar dat laatste wordt gepredikt in haast alle kerken. Al het onderwijs dat hieraan voorafging is verdonkeremaand, de knapsten van de knappen zijn naar voren gebracht, om wat 'satan' zei waar te maken.

En hoewel elk graf getuigt van de leugen, gaat de valse prediking maar door: „het lichaam gaat het graf in, maar dat is maar stof. De ziel gaat naar de hemel en op die ziel komt het aan”.

„Ach, mensen, weest blij als ge sterven gaat, want dat is niet anders dan bevorderd worden tot heerlijkheid”.

„Hij heeft het nu beter dan wij”.

Al het onderwijs uit de eerste hoofdstukken van Genesis hebben de Christenvolken van Europa begraven, onder dekmantels van twist over zaken, waar het niet om gaat.

Maar het onderwijs van de satan, dat moet tot troost der stervenden gepredikt worden.

Niet dat we een HEER hebben, welnee, maar: we hebben een *ziel* die eeuwig leeft, die van Goddelijke oorsprong is.

☆☆☆

Toen daalde de Here neder in de hof.

We weten wat er staat, maar er is weer iets dat m.i. niet wordt gezien. Het is weer zo, dat ik vind dat de bril van een massa mensen niet deugt. Ik weet het, het zijn hele dure brillen. Maar een bril dient niet om ermee te pronken, maar om ermee te zien.

Om te zien moeten we ons eerst confronteren met onze bekrompen blik als het gaat over zonde en straf. We leven volop bij de idee van de vergelding: ze moesten hem of haar dit of dat doen...

Ons hele leven is ervan doordrongen. Op een gegeven moment worden we kwaad en dan roepen we om vergelding, voor het ons of een ander aangedane onrecht.

Maar dat mensen gevolgen ondervinden van hun overtredingen houdt nog niet in, dat God zich wreekt. Neen, het kwaad wreekt zichzelf.

M. R. VAN DE BERG — LEIDEN

JEREMIA

JEREMIA 4:5-5:9

Alarm

Centraal staat in dit gedeelte de aankondiging van Gods oordeel, waarbij we weer goed moeten vasthouden, dat dit oordeel wordt aangekondigd met de bedoeling de voltrekking ervan te voorkomen. In 4:5-8 weerklinkt de alarmkreet dat het onheil uit het Noorden nadert. Halsoverkop vluchten te mensen uit het binnenland naar de versterkte steden (vs. 5, 6), zoals dieren verschrikt wegvluchten en wegstuiven als een leeuw die in het struikgewas lag te doezelen, opstaat en tevoorschijn komt (vs 7).

Overigens zal die vlucht niet veel baten. Want de vijand uit het Noorden, die nog niet met name wordt genoemd, komt niet alleen om het binnenland tot een woestijn te maken, maar ook om de steden te verwoesten (vs 7).

Er is daarbij sprake van Jahweh's brandende toorn (vs 8). Juist dat maakt het zo verschrikkelijk. Natuurlijk is het altijd verschrikkelijk als oorlogsgeweld over je heen raast. Er bestaat een duitse uitdrukking, die de oorlog voorstelt als een plezierige zaak, een soort vakantie-eisje; der frische, fröhliche Krieg. Dat is gewoon een misdadige uitdrukking. Oorlog is geen pretje, maar altijd een afschuwelijke zaak. Maar toch kan het zijn dat je in zo'n verschrikkelijke situatie terecht komt en dat je bestaan door zo'n oorlog gehavend en verminkt wordt en dat je dan vrede met God hebt en zeker weet:

dit is geen oordeel van God over mij. Ik heb hier niet te maken met Gods toorn tegen mij.

Maar bij Israël was er wel degelijk sprake van Gods oordeel. De vernietigende oorlog die over hen

Adam en Eva kunnen door het eten van de verboden vrucht niet meer komen bij de boom des levens. We zullen dat straks nog zien: het zou hun schade doen.

Als de Here God gaat spreken tegen Adam en Eva dan is Hij niet wat wij gedacht zouden hebben, de wrekende God.

Nee, de satan wordt vervloekt. God gaat naast Eva staan en vijandig tegen de satan. God belooft Eva de overwinning.

Niet de wrekende God, niet de God die zegt: nu hebt ge dit gedaan en nu zal Ik je dit of dat... Niets daarvan.

Het is iets geweldigs. Hij, God, voor wie de mens zich verbergt, gaat staan naast het zwakste en belooft de overwinning.

Hij begint al met hun leven te beschermen, Hij geeft rokken van huden. En Hij blokkeert de weg naar de boom des levens. En dat dient ook tot bescherming van het leven! De mens, die geluisterd heeft naar de boze, kan niet eeuwig leven.

Ook hier weer geen vergelding maar bescherming. De dood beschermt het leven.

Het is niet zo, dat de Here God ons het leven niet gunt. Nee, maar die weelde kunnen we niet verdragen.

Het is als met de man wiens vermogen om auto te rijden niet goed meer is. Dan wordt hem zijn rijbewijs ontnomen. Het is te gevaarlijk geworden.

Zo is het ook met het leven. Als er geen paal en perk aan gesteld werd, zou het kwaad op de aarde vermenigvuldigen. Het veel gehoorde gezegde „het zal mijn tijd wel duren”, ik ga me er niet druk om maken, getuigt ervan dat om het kwaad binnen bepaalde perken te houden de bekorting van het leven noodzakelijk is. Doordat het leven zo kort is, wordt de lust tot het kwaad beperkt. De dood maakt het leven ijdel.

Hoe korter het is, hoe beter we dat voelen.

Als we zien hoe mensen elkaar verdringen voor dingen, die aan totale ijdelheid onderworpen zijn... hoe zou de houding van de mens dan wel wezen als het ging om dingen, die blijvend genoten konden worden.

Hier kunnen we alleen maar onderstellenderwijs over spreken. Maar we kunnen wel vaststellen: door de zonde is de dood noodzakelijk geworden. Als de dood er niet was, zou het leven onmogelijk zijn.

De mens gaat er in het vervolg van de Thora het bewijs van leveren. 800, 900 jaar — dat is te veel, veel te veel.

Het is een leeftijd zo hoog, dat het kwaad toeneemt tot de hemel en roept om wraak. 120 jaar, zegt de Here dan, is meer dan genoeg. En als we sterk zijn 70 jaar, en zeer sterk 80 jaar. 70 jaar, 80 jaar is dikwijls nog een te grote tijd-weelde om het kwaad binnen de perken te houden.

Die vele doden vragen om veel geboorten.

Daarom moet Eva kinderen baren.

Daarom moet haar begeerte uitgaan naar de man.

HULP BIJ BIJBELSTUDIE

gaat komen, is niet alleen maar een oorlog maar bovendien uiting van Gods brandende toorn. Dat maakt de verschrikking en ontreddeering volkomen.

Paniek

Van die ontreddeering en paniek geven de verzen 9 en 10 een tekening.

In rampsituaties is het voor een land van beslissend belang dat de leiders het hoofd niet verliezen. Maar dat zou in Jeruzalem nu juist wel gebeuren. En dan is er geen houden meer aan. Als de koning en zijn ministers en de priesters en profeten het niet meer weten en het niet meer zien zitten, is

de chaos compleet.

Koning en vorsten zal het hart ontzinken. Het hart is de directiekamer, het hoofdkwartier van het leven. Als in een oorlog het hoofdkwartier van een leger wordt uitgeschakeld, komen er geen bevelen meer door naar de troepen. Dan is het leger stuurlaas geworden. Het brokkelt uiteen en is ten ondergang gedoemd.

Zo zal het gaan met de politieke leiders in Jeruzalem. Hun directiekamer ontzinkt hen, wordt uitgeschakeld. Er is geen coördinatie meer. Hun optreden is stuurlaas geworden en daarom kunnen ze ook geen leiding meer geven. En de priesters zullen verbijsterd staan.

De priesters waren degenen naar wie je toeging als je leven klem zat en vastgelopen was door je zonden of als het gevarend was en je geen gezicht meer had. Zij waren het die dan je wonden verbonden, je troost en nieuwe moed gaven. Zij waren het die met het bloed van het offerdier verzoening realiseerden en voor je baden en je zegenden, zodat je weer verder kon.

Daardoor krijgt de man heerschappij.

Maar Eva weet: de Here God is niet mijn vijand. Hij zal zorgen voor de overwinning. Ze voelt zich bedrogen, maar de dag van de overwinning komt.

Het is juist Pasen, nu ik dit schrijf.

Al de woorden die satan gesproken heeft zijn leugen gebleken. In alle kerken wordt het verkondigd: De Heer is waarlijk opgestaan. De Here heeft al zijn woorden waar gemaakt.

☆☆☆

Deze eerste hoofdstukken zijn wel door Mozes later nader uitgewerkt, in wetten om het leven te beschermen. Maar er staat alles al in wat tot onze zaligheid dient. Er staat in hoe de verhouding tot God en tot onze naaste zal zijn.

Er staan alle beloften in. Jezus heeft elk woord waar gemaakt.

Eva heeft van verre Zijn dag gezien en is verblijd geweest.

Adam en Eva krijgen kinderen en uit die twee stammen alle mensen: de negers, de Indianen, de Eskimo's...

Het staat er geschreven, opdat alle mensen leren zouden, elkander niet te verachten. De zwarten en de blanken, de bruine en de gele — het zijn allemaal kinderen van Adam en Eva.

We zullen elkaar niet als minderwaardig bejegenen.

We hebben allemaal dezelfde vader en moeder.

We hebben allemaal dezelfde God.

En Hij staat aan de kant van de mensen.

Wie deze hoofdstukken verstaat, heeft een machtig grondbeginsel voor economisch, sociaal en volkenrechtelijk denken.

Wie deze hoofdstukken niet verstaat, gaat twisten, zeer geleerd, zeer wetenschappelijk...

En met een gouden bril lezen ze Genesis.

Maar ik lees maar gewoon, door een gewone bril. En ik laat me niet dwingen om door de bril van een ander te kijken.

En ik begin te lezen met wat er boven staat: onderwijs!

De Here onderwijst de mens, die wetenschap ontbeert; die naar de maan kan vliegen, maar niet gewoon kan leven met vrouw en kinderen en met de andere mensen; de mens, die de verhoudingen in het leven niet kent.

Ik zou willen eindigen met te zeggen: dominee's, pastoors, geologen, oudheidkundigen en alle mensen, lees gewoon!

Genesis is geschreven voor gewone mensen.

Voor de boeren en boerinnen van Israël.

De zevende dag zaten ze lekker buiten, uit te rusten.

Dat kenden de andere volken niet.

En als het niet druk was op het land hadden ze weken feest. En ze prezen de Heer, die hemel en aarde gemaakt had in zes dagen.

Maar de priesters in Jeruzalem zullen zelf verbijsterd staan en zelf helemaal klem zitten. En wie zelf klem zit en geen uitzicht heeft, kan geen troost aan anderen geven.

Dat geldt ook van de profeten. Zij zullen zich ontzetten. Profeten zijn mensen die de weg van God aanwijzen. Zij geven aan wat het volk moet doen om in Gods wegen te wandelen en wat God zal doen voor zijn volk.

Maar de profeten zullen dan ook niet meer weten hoe ze het hebben. Ze zullen met stomheid geslagen zijn en niet in staat zijn iemand te helpen, omdat ze zelf niet meer weten waar ze het zoeken moeten.

Zo groot zal de ontreddeering zijn. Alle leiders zullen volkomen uit het lood geslagen zijn.

Misplaatst vertrouwen

Waar komt die ontreddeering bij de leiders vandaan? De profeten hadden altijd aan het volk voorgehouden: Jahweh koestert gedachten van vrede jegens u (vs 10).

Maak je niet angstig. Wees niet bezorgd. Laat je niet door de vijand van de wijs brengen. Jahweh is met ons. Wat kunnen nietige mensen ons doen?

Vrede zal er zijn. Vrede.

Zo hadden ze altijd gesproken. En ze hadden zelf in hun boodschap van vrede geloofd.

Als wij over valse profeten horen spreken, denken we onwillekeurig aan figuren die de mensen welbewust en opzettelijk misleiden. Natuurlijk zijn er ook zulke valse profeten. Maar opzettelijk bedrog is beslist niet kenmerkend voor valse profeten als zodanig. We kunnen rustig stellen dat de meeste valse profeten zelf van de waarheid van hun boodschap overtuigd zijn. Dat maakt het juist zo griezelig. Kijkt u maar eens naar de manier waarop ze reageren als hun wereld in elkaar stort. Ach, Heer Jahweh, klagen ze, u hebt dit volk en Jeruzalem bedrogen met de belofte: vrede zal heersen bij u. Moet U eens zien wat ervan terecht gekomen is: het zwaard is ons op de keel gezet (vs 10).

C. VEENHOF — KAMPEN

Wat cijfers en feiten

Het kan je soms overkomen dat je in je kranten- en tijdschriftenlectuur op een reeks gegevens, feiten, berichten stuit waartussen je een bepaald verband opmerkt, die alle wijzen op eenzelfde verschijnsel. Zo verging het mij een paar weken geleden. En van wat ik zo vond wil ik hier iets mededelen.

Op een avond bladerend in „Elseviers Jaarboek 1975” — Elsevier geeft elk jaar zo'n Jaarboek uit, een voortreffelijke documentatie van wat er in het voorbije jaar voorviel — zag ik in het artikel „Perswezen” een overzicht van de aantallen abonnees van de grote dagbladen in ons goede Vaderland.

Daarin kon men lezen dat b.v. De Telegraaf 522.014 abonnees had, het Algemeen Dagblad 304.000; De Volkskrant 240.900; Het Nieuws van de Dag 178.767; Het Parool 171.300; Trouw 106.262; N.R.C.-Handelsblad 91.200.

Er stond voorts in dat de positie van de **Trouw/Kwartet**-bladen, die eind 1973 door een fusie met de „Perscombinatie” (o.a. Volkskrant, Parool) geregeld leek, nog lang onduidelijk bleef. Pas in oktober 1974 werd een akkoord bereikt over de overneming van Trouw/Kwartet door de Perscombinatie N.V. waarbij op advies van het op 16 september tot stand gekomen Bedrijfsfonds voor de Pers” voor Trouw/Kwartet 4 miljoen gulden beschikbaar kwam. Trouw/Kwartet had 6.1 miljoen gulden aan steun gevraagd.

Deze vermindering van de bijdrage uit Den Haag leidde tot ontslag voor 40 personeelsleden, onder wie een twintigtal journalisten. De tien edities waarin de bladen verschenen, zijn er vier geworden: Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en een landelijke posteditie. De Stichting „De Christelijke Pers” zal toezien op de identiteit van het blad, dat nu wordt uitgegeven door Trouw/Kwartet B.V. als dochter van de „Perscombinatie”. Toen een paar jaar geleden Trouw met de Kwartetbladen samensmolten tot één christelijk ochtendblad had Trouw plm. 110.000 abonnees en de Kwartetbladen 90.000.

In dezelfde week kwamen mij nog andere berichten over kranten onder ogen.

Zo las ik dat het vijf jaar geleden geboren „**Reformatorisch Dagblad**” op zijn vijfde verjaardag 35 duizend abonnees had gewonnen, dat het financieel kerngezond was en zijn weg ging zonder enige steun uit welke „pot” ook — het keerde zelfs 12% rente op de aandelen ervan uit — en dat het het snelst groeiende dagblad van ons land was.

Het **Friesch Dagblad** kondigde aan dat het eveneens gestadig groeide.

Het abonnementental klom tot boven de 22 duizend.

Zoals men wellicht weet is dit dagblad het eigendom van een Persvereniging. Met ongelofelijke vitaliteit fungeert Algra na meer dan veertig jarige dienst nog steeds als hoofdredakteur. En ik wil wel eerlijk opbiechten dat ik altijd weer van zijn van een enorme kennis der historie, een grote en rijke parlementaire ervaring en een voortreffelijke taalbeheersing getuigende, glasheldere en bovenal voluit anti-Revolutionaire artikelen geniet. Algra verstaat het om het wezenlijke, het blijvende van de „christelijk-historische of anti-revolutionaire richting” zoals dat in Groen van Prinsterer was gepersonifieerd in haar actualiteit voor vandaag te vertolken.

Algra is erelid van de Anti-Revolutionaire Partij. (Tussen haakjes: Ik heb mij — en dat weet ik: heel velen met mij — al jaren verbaasd dat de Vrije Universiteit hem nooit een eredoctoraat heeft verleend. Die verbazing groeit als ik mij voor de geest haal wie er in de loop der jaren wel deze „eer” waardig werden gekeurd. Het zou voor de Vrije Universiteit een eer zijn geweest deze man naar wiens voordrachten over de eigen weg van het Nederlandse volk zelfs een „grote” als prof. Huizinga met veel waardering luisterde op deze wijze aan zich had verbonden!)

De Persvereniging die het Friesch Dagblad uitgeeft slaagde er enkele jaren geleden in het bijna onmogelijke te presteren door een renteloze lening van niet minder dan één miljoen onder haar abonnees te plaatsen! Daardoor kon een geheel nieuwe drukkerij gebouwd en de exploitatiekosten met een ton per jaar gedrukt worden.

Zoiets kan natuurlijk alleen als een krant het eigendom en de huisvriend van de lezers is.

In dit kader noem ik ook nog het „**Nederlands Dagblad**” — vroeger het Gereformeerd Gezinsblad. Ook dat blad groeit steeds. En het heeft zijn abonnementental reeds ver boven de twintig duizend zien groeien.

Waar ik nu op wijzen wil ik dat de drie laatst genoemde bladen die veelal als min of meer „rechts” worden getypeerd — ik heb een gloeiende hekel aan dat zinloze woord, het is even zinloos als de woorden „links”, „conservatief” en „progressief” — samen zo ongeveer 80 duizend abonnees hebben!

En steeds groeien.

Eenzelfde verschijnsel doet zich voor ten opzichte van de gereformeerde kerkelijke weekbladen in de Ned. Herv. Kerk.

Zoals men weet heeft het bekende „**Getuigenis**” dat op de Hervormingsdag in 1971 werd gepubliceerd vooral in de Ned. Herv. Kerk een enorme indruk gemaakt. In korte tijd werden er 70.000 exemplaren van verkocht! En het aantal positieve en dankbare reacties op dit protest tegen de sekularisatie van kerk en theologie liep in de duizenden.

Zeker óók als gevolg daarvan groeide het orgaan van de „**confessionelen**”. „**Hervormd Weekblad**” dat jarenlang zo om en de

bij 1700 abonnees telde van week tot week. En het klom een paar weken geleden tot boven de 4000! Een nog stormachtiger groei beleefde het weekblad „**De Waarheidsvriend**”, het officieel orgaan van de „**Geref. Bond**”. Onder de bekwame redactie van Van der Graaf, een ingenieur die als weinige op de hoogte is van wat er in kerk en theologie voorvalt, klom dit blad in de laatste jaar of vijf van 5000 tot meer dan 11.000 abonnees!

Ik geloof dat ik kan zeggen dat dit allemaal „sprekende cijfers” zijn.

Een zeer welkom boek

Ik wil op de pagina die mij in „**Opbouw**” is toegewezen de lezers attent maken op een boekje dat ik hun bijzonder ter lezing aanbeveel.

Men heeft mij dikwijls gevraagd: Kunt U een boekje noemen waarin op duidelijke, ook voor een niet-theoloog begrijpelijke, wijze wordt uiteengezet wat er op 't ogenblik met deze z.g. „**nieuwe theologie**” aan de hand is. Je leest er in de krant telkens wel een hap en een snap over, maar ik zou graag kort en duidelijk geïnformeerd willen worden waar het in laatste instantie in de kwesties rondom Wiersinga, Kuitert, Berkhof enz. om gaat.

Op die vraag kon ik tot nu toe geen mij en mijn vragers bevredigend antwoord geven!

Maar dat is nú wel het geval!

Bij Kok is namelijk onlangs van de hand van prof. Runia verschenen een boekje met de titel „**Vragen van onze tijd**”. En daarin wordt precies geboden wat de mensen die de zo juist gestelde vraag stelden verlangen.

Prof. Runia omschrijft wat hij in zijn boek biedt zo: „In dit boek worden verschillende vragen van onze tijd aan de orde gesteld en worden de antwoorden die gegeven worden doorgemeten op hun „deugdelijkheid”. Het beslissende criterium voor deze deugdelijkheid is de vraag of in deze antwoorden de boodschap van de Schrift adequaat doorklinkt.”

En prof. Runia geeft precies wat hij met deze woorden zegt.

Om de lezers een indruk te geven van wat in Runia's boek aan de orde komt zal ik de thema's noemen die er achtereenvolgens in worden behandeld. Het zijn deze: „Wie is Jezus eigenlijk?”; „De Christologie van H. Berkhof”; „De activiteit van Anselmus” (in dit hoofdstuk gaat het over de verzoeningsleer van dr Wiersinga); „Wat is het criterium voor onze dogmatiek?” (dit hoofdstuk bespreekt enkele ideeën van prof. Kuitert); „Ontvangen van de Heilige Geest, geboren uit de maagd Maria”; „Op de derde dag opstaan van de doden”; „De planeet die aarde heette”; „De vraag van Luther vandaag” (de vraag nl.: Hoe krijg ik een genadig God); „zonder geloof vaart niemand

wel” (over het gelijknamige boek van Kuitert).

Na deze hoofdstukken waarboven als verzameltitel staat „**Theologie**”, volgen er nog enkele onder het opschrift „**Kerk**”. Namelijk: „Sociologen over de Gereformeerde Kerken”; „Waarom al die verschillen in de kerk?”; „Het probleem van de traditie in onze tijd”; „De „gaven” van de Geest en de kerk vandaag”; „De Gereformeerde Kerken en het speciale fonds van het P.C.R.” (het steunfonds voor de „bevrijdingsorganisaties”).

Wat het boek van prof. Runia aantrekkelijk maakt is de nobele wijze waarop hij de ideeën van zijn opponenten beschrijft en beoordeelt. En het meest waardevolle ervan is dat hij dit doet vanuit een levend geloof in het Woord van God zoals dat in de Schrift tot ons komt.

Met nadruk beveel ik dit boek ter lezing en bestudering aan aan allen wien het wel en wee van de Kerk van Christus ter harte gaat. Het leent zich m.i. uitstekend voor bespreking in jeugdverenigingen, bijbelstudieclubs enz.

Neem het mee op uw vakantie!

Ingezonden

Ook uw hulp is nodig !

„De Tweede Kamer heeft met ruime meerderheid de wijziging van de Opiumwet en daarmee het versoepelde drugbeleid van de regering goedgekeurd”, kon U een poosje geleden in de bladen lezen. Als ook de Eerste Kamer akkoord gaat, is in Nederland het hek van de dam. Dan kan gebruik van zgn. softdrugs op den duur een geaccepteerd verschijnsel gaan worden. Dan zal het aantal gebruikers (volgens mensen die het weten kunnen) verdubbelen. Dan zal de verslavingsellende nog meer toenemen. Gebruikers van softdrugs worden in veel gevallen gebruikers van harddrugs. En een gebruiker van harddrugs loopt grote kans zo verslaafd te worden, dat hij een verschrikkelijke dood tegemoet gaat. Weet U, dat er alleen in Amsterdam **per dag** al gemiddeld vijf mensen sterven door druggebruik en dat er in ons land duizenden, duizenden wanhopig verslaafden zijn. Mensen door God met grote liefde geschapen naar Zijn beeld en gelijkenis en nu — zwaar gehavend naar lichaam en geest. (Wie iets gezien heeft van de ellende van deze mensen vergeet die nooit meer.) „Met drugs halen we de duivel binnen”, zei iemand, die als weinigen met de problematiek te maken heeft, in een interview. Veel jongeren (en ook steeds meer ouderen) zijn in de macht van deze duivel. Druggebruik brengt onvoorstelbaar verdriet teweeg: bij de slachtoffers, in de gezinnen. Druggebruik veroorzaakt grote problemen en enorme kosten aan preventie en opvang.

Wat het drugbeleid van onze re-

gering betreft moeten we ons niet te veel illusies maken. Wellicht zal ook de Eerste Kamer intemen met de bekende wijziging. Maar zeker is dat niet. Daarom heeft het alle zin om nog op waardige wijze te protesteren tegen vrijgave. Bij de regering zijn reeds ruim 24000 protesthandtekeningen ingediend. Maar er moet veel meer geprotesteerd worden. De bezwaren moeten gehoord worden. Nu, nu het nog kan. Laten we niet afwachten wat er gebeurt. De Here haat lauwwheid (Openb. 3: 16).

Wat kunt U doen?

— Op een brief of briefkaart (te adresseren aan „Stichting Christelijke Drugsbestrijding” — ds W. Jurg, Beukenlaan 18, Balkbrug, tel. 05230-6764) schrijven dat U tegen vrijgave bent. N.B. ook jongeren in het gezin, die de problematiek kennen, kunnen meeteekenen.

— Misschien kunt U ook in Uw woonplaats actie voeren met handtekeningenlijsten. Wellicht kunt U dit vooraf laten gaan door een voorlichtingsvergadering en/of folderverspreiding. Genoemde C.D.B. helpt U graag met inlichtingen en materiaal.

Wat kunt U nog meer doen?

— Geld geven. De C.D.B. heeft veel geld nodig. Geld, om goede, betrouwbare medewerkers in vol-

ledige dienst aan te trekken, geld om nog meer ruimte te scheppen waar verslaafden behandeld kunnen worden, geld om voorlichtend materiaal te maken en te verspreiden en verdere actie te voeren. Maar geld is er onvoldoende. En daarom moet er soms op activiteiten beknot worden en daarom moeten er soms verslaafden afgewezen worden. Geld is er onvoldoende want deze Stichting, waarvan de vaste medewerkers ongelofelijk veel werk verzetten, wordt niet gesubsidieerd en moet hoofdzakelijk bestaan van giften. (Voor financiële steun: postgiro 3501922 of Rabobank, Balkbrug, nr. 3053.09.234, t.n.v. CDB, Gironr. 9372121).

— Een grote nood bij de CDB (en bij de Christelijke drugbestrijding in het algemeen) is het gebrek aan goede, capabele medewerkers. Wie zich aangetrokken voelt tot dit werk en er meer van wil weten kan terecht bij het hierboven genoemde adres.

U ziet, we kunnen gelukkig nog wat doen. Wilt U wat doen? De tijd dringt. Laten we niet vergeten: ook hierin kunnen we betrokken worden bij de beweging die onze Here Jezus Christus had voor degenen die jammerlijk verloren dreigden te gaan. Hij wil redden, ook hopeloos verslaafden, vandaag. En Hij doet dat ook en wil ons daarbij gebruiken.

C. van Baardewijk, Wezep

Boek-bespreking

J. Kamphuis:

Is het waar dat gij het waart? De Christus-verzen van J. H. Leopold in het geheel van zijn dichtwerk. Proeve van een nieuwe interpretatie. Kamper bijdragen no. 15. Uitg. De Vuurbaak, Groningen 1975, 36 pag., f 6,50.

Dit boekje is de tekst van een lezing gehouden voor de Oratorische Vereniging Chrysostomos ter gelegenheid van haar 10e lustrum (zulke anachronismen bestaan dus nog, tenminste in Kampen!). Na 'H. Marsman en zijn levenslied' waagt de kerkhistoricus Kamphuis zich hiermee opnieuw op het gebied van de interpretatie van gedichten, iets waartegen ik volstrekt geen vakwetenschappelijke bezwaren zou kunnen inbrengen. De dichter Jan Hendrik Leopold (1865-1925) maakte met de in dit boekje afgedrukte en besproken Christus-verzen zijn debuut. Hij behoort met o.a. Boutens tot de eerste generatie na Tachtig. Eenzaamheid, de smart van het menselijk bestaan, de vraag naar de zin van het menselijk leven, dat zijn de thema's van Leopolds werk. Hij was een eenzame, overgevoelige en later ook nog dove leraar klassieke talen die probeerde om via zijn gedichten zichzelf uit te drukken en zo toch nog

contact met anderen te vinden. Leopold schrijft moeilijke gedichten, die om veel interpretatiearbeid vragen. Kamphuis geeft eerst een schets van Leopold aan de hand van citaten uit zijn gedichten en geeft vervolgens een interpretatie van de zes Christus-verzen. Bij die interpretatie maakt hij gebruik van een eerdere variant van het eerste gedicht, dat later gepubliceerd is. De vraag is natuurlijk of dat wel juist is. Leopold heeft niet voor niets een andere versie gepubliceerd, waarin meer dingen worden opengesteld. Maar we komen hier op het glibberige terrein van 'de bedoelingen van de auteur' en het is dan ook moeilijk om Kamphuis' methode absoluut te veroordelen. Al interpreterende confronteert Kamphuis het door Leopold opgeroepen Christusbeeld met wat z.i. het Bijbelse Christusbeeld is. Jammer dat in de slotbeschouwing waar Kamphuis nog eens op dit punt ingaat, op p. 32 één of meer regels zijn weggevallen, waardoor de conclusie niet geheel interpreteerbaar is.

Ik geloof wel, dat Kamphuis' beschouwing helpt om Leopold beter te begrijpen. De vraag is wel, hoeveel mensen dat willen: Leopold beter begrijpen. Het is immers niet de dichter waar de liefhebbers van gedichten (en dat zijn er al niet zo veel) het eerst naar zullen grijpen, en zeker niet in Vuurbaak-kringen. Toch is het goed dat Kamphuis deze dichter heeft uitgekozen. Leopold is iemand die in zijn gedichten echt worstelt om het leven en zijn plaats daarin te begrijpen en te aanvaarden. Dat worstelen, en het op oorspronkelijke en intensieve

manier gebruik maken van taal zijn dingen die ik juist mis in de al te gladjes lopende gedichten, vol afgesleten woordgebruik van sommige christelijke dichtbunds. Ik vind het dan ook positief dat Kamphuis aandacht vraagt voor een heel ander soort dichtkunst, al zullen gezien onderwerp en prijs wel niet erg veel mensen dit boekje aanschaffen.

G. E. Booij

—o—

Amsterdamse emigranten

In deze korte bespreking van het boek „Amsterdamse emigranten” moet men geen deskundig-historische beschouwing verwachten maar de beoordeling door een leek.

Het lezen van een dik boek vol oude brieven lijkt een vervelende opgave. Maar toch moet ik alle medeleken (en die zijn er toch meer dan historici) zeggen dat het van grote waarde is dit prachtige boek te lezen. Nadeel is de vrij hoge prijs hoewel het boek, dat fraai is uitgegeven, die best waard is.

Het bevat brieven van en aan een aantal mensen die tegen het midden van de vorige eeuw Nederland letterlijk ontvluchtten wegens hun geloof. Het waren afgescheidenen die het in Nederland 'bar moeilijk hadden', vooral in geestelijk opzicht, maar ook met de praktische consequenties van hun overtuiging.

Het is misschien wel weer eens goed daarvan te lezen om de eigen vrijheid (in hetzelfde land) wat meer te waarderen.

Door een aantal ondernemende afgescheidenen uit allerlei kringen werden reizen naar Amerika georganiseerd en aangemoedigd, een soort emigratiestichting dus. De brieven zijn afkomstig van mensen die aan deze emigratie hebben meegedaan.

Het zijn heel gewone huiselijke, soms zakelijke, soms ontroerende brieven. Er is veel uit te halen over de (kerkelijke) geschiedenis van die tijd waardoor de dingen heel anders dan door het lezen van 'n geschiedenisboek echt gaan leven. Verder leest men geboeid verslagen van de reis en indrukken die de reizigers kregen van het land en de bewoners ervan. De levensgewoonten, de bouwstijl, de manier van zaken doen en dergelijke worden treffend beschreven. De brieven zijn daardoor zo leesbaar omdat ze zo direct en eerlijk zijn. Alle ergernissen en ontberingen, maar ook kleine vreugden en voordelen worden verhaald. In de brieven wisselen dankbaarheid en teleurstelling elkaar af. Dankbaarheid voor de (geestelijke) vrijheid die in het vaderland niet bestond, teleurstelling over de american way of life (toen al heel treffend beschreven) en de barre omstandigheden waarin men terecht kwam bijvoorbeeld. Heel wat idealisme liep kapot. Daarom zijn er ook brieven bij van mensen die al spoedig teleurgesteld repatrieerden. Die ook daar geen geschikt levensklimaat vonden of niet voldoende spankracht hadden om daarvoor te vechten.

De brieven zijn gerangschikt, be-

werkt en van commentaar voorzien door Dr. J. Stellingwerff, mede namens drs H. A. Höweler. Mijns inziens soms wat te fragmentarisch, oftewel rommelig, maar tevens verhelderend. Nogmaals, een kritische historische recensie ervan kan ik niet geven. Nog wel enkele opmerkingen waarom ik dit boek zo goed vind en enkele gedachten die bij het lezen ervan bij me opkomen.

De brieven zijn zo menselijk dat je ze ook leest als brieven en niet als historische documenten. Daardoor krijg je een soort verwantschap met de schrijvers. Je leest het boek met dezelfde „spanning” als een brief die je juist uit de brievenbus hebt gehaald.

Ten tweede is het opvallend hoe de hoofdzak (verlossing van de achtervolging in Nederland) in de brieven een wel belangrijke maar toch bescheiden plaats inneemt tussen de beschreven alledaagse dingen. Dat is ook normaal. Als je zo'n verre reis onderneemt, in de meeste gevallen zonder retourmogelijkheid, is briefcontact met de achterblijvers bittere noodzaak. Opvallend vaak wordt door de schrijvers en schrijfsters dan ook dringend verzocht om antwoord. Daarnaast is het interessant te zien hoe allerlei „onbenullige” dagelijkse dingen en voorvallen historisch van belang zijn. Het is de vraag in hoeverre tegenwoordig alledaagse dingen verloren gaan voor de toekomst door vermindering van het brieven schrijven (gevolg van de telefoon?). Zelfs fotoboeken over het alledaagse leven benaderen niet de historische waarde van geschreven brieven.

Dan nog een paar kleine dingen die me opvielen. Allereerst het gemak waarmee wordt gesproken over gezondheid, ziekte en dood. Meermalen wordt in een brief vermeldt dat ook weer één van de kinderen is overleden. Talloze mensen overleven de reis niet. De nuchterheid waarmee dit beschreven wordt is één van de dingen waaraan je kan zien dat het niet om mystieke of om fanatieke maar om gewone opgejaagde gelovigen ging. Het wordt zelfs haast te bar als A. N. Wormser van de gelegenheid van het overlijden van één van zijn kinderen gebruik maakt om te schrijven hoe Amerikaanse doodkisten eruit zien, nota bene met een tekening eraan toegevoegd.

Wel leuk is het te zien hoe enthousiast wordt vermeldt dat sommigen in Amerika wel in twee of drie dagen genoeg verdienen voor de hele week (gereformeerd arbeidsethos?) (p. 94), of hoe het nut van de komst van een bierbrouwerij wordt ingezien (gereformeerde drankbestrijding?) (p. 110). De laatste opmerkingen zijn slechts terzijde en tekenen meer de recensent dan het boek. Reden om te stoppen na U ten zeerste aangeraden te hebben dit boek te kopen of te lenen, maar in ieder geval te lezen.

G. P. Verburg, arts

N.a.v. J. Stellingwerff:
Amsterdamse Emigranten, onbekende brieven uit de prairie van Iowa 1846-1873. Buijten en Schipperheijn 1975. Prijs f 76,—.

Kerknieuws

Beroepen te Vlaardingen: Kand. R. Brands te Amsterdam.

Bedankt voor Amsterdam-Zuid i.c.m. Amsterdam-West: Ds P. Veldstra te Leerdam.

Stud. W. Borgdorff — Uit het kort verslag van de kerkeraadsvergadering van 24 mei jl., gepubliceerd in het Mededelingenblad van de gereformeerde kerk van Utrecht-Centrum blijkt, dat door een enige tijd geleden gehouden vergadering van kerken binnen de regio Utrecht eenstemmig preekconsent is verleend aan Student W. Borgdorff, Schimmelpennincklaan 27, Utrecht. De Heer Borgdorff studeert aan de R.U. te Utrecht.

Apeldoorn — Van de studenten, die naar artikel 16 aan de Theologische Hogeschool te Apeldoorn studeren, slaagden uit onze kerken voor het tweede gedeelte van het kandidaatsexamen de heren: M. H. T. Biewenga, A. den Boer en W. H. Louwerse. Het eerste gedeelte van dit examen werd met goede uitkomst afgelegd door de Heer P. Veldhuizen.

Rektifikatie — Blijkbaar zijn er een paar drukfoutjes ingeslopen in de kerknieuwsrubriek van vorige week. Ds J. Waagmeester is thans niet ruim 65 jaar, maar ruim 66 jaar. En voorts staat Ds Z. G. van Oene niet te Kampen, maar is hij nog steeds predikant te Zwolle.

Regionale vergadering van Noordelijke Kerken.

Uit het verslag van bovengenoemde vergadering, gehouden op 5 april jl. geven we hierbij het volgende door:

„De hoofdmoot van de vergadering was de vraag van de kerk van Groningen of het uitvoeren van het principe-besluit inzake het openstellen van het ambt van ouderling en diaken voor zusters der gemeente op enigerlei wijze de gemeenschapsoefening met de zusterkerken zou kunnen schaden. Wanneer van de zijde van de regio-vergadering Schriftgegevens zouden worden aangevoerd tegen dat besluit, dan zal Groningen dit nogmaals aan de gemeente voorleggen. Gesproken werd over de wijze waarop Groningen deze zaak in het midden van de vergadering heeft gelegd, over wat de Bijbel ons hierover zegt en hoe

dit besluit valt in de verschillende gemeenten. Voor wat betreft de eerste vraag werd o.m. gezegd, dat het jammer is, dat Groningen geen argumenten aan de kerkeraadsvergadering heeft voorgelegd, zodat zij er gemakkelijker over zouden hebben kunnen praten en wordt het betreurd, dat Groningen niet eerst de zusterkerken heeft geraadpleegd en daarna een besluit had genomen. Ook werd opgemerkt, dat het niet juist is, dat Groningen de bewijslast omkeert. Vanwege een eeuwenoude praktijk is het nodig gronden voor te leggen aan de kerken om tot een andere handelwijze te komen. Verder zijn de meeste kerken van oordeel, dat de tijd van bestudering van deze zaak te kort is geweest om tot een weloverwogen oordeel te komen en dat ook de gemeentevergaderingen hierover gehoord dienen te worden. Groningen is van mening, dat de regio-vergadering de vrijheid heeft geen uitspraak over de zaak te doen en te zeggen: Wij laten u vrij. Deze uitspraak impliceert volgens Groningen niet, dat andere kerken evenzo moeten handelen. Daarna werd gesproken over wat de Bijbel zegt van deze zaak en hoe dit valt in de gemeenten. Door enkele kerken wordt gevreesd, dat Groningen door dit besluit een uitzonderingspositie gaat innemen en daardoor van de andere kerken af groeit. Men is van mening, dat het effectueren van dit besluit ook zijn weerslag heeft in de andere gemeenten. Dit ook in verband met onze verhouding tot de Chr. Geref. Voor wat de Schriftgegevens betreft werd verwezen naar 1 Cor. 14:34 en 33 en 1 Cor. 11:5. In de eerste plaats maakt het verschil of het ambt van diaken of dat van ouderling wordt opengesteld voor de vrouw. Het „zwijgen” kan niet betekenen, dat een vrouw niet mag bidden en prediker. Dat zegt Paulus duidelijk in 1 Cor. 11. Maar het „zwijgen” moet gelezen worden in verband met hetgeen volgt: de vrouw moet „ondergeschikt” blijven. Zij mag niet het regeerambt bedienen. Zie ook 1 Tim. 5:17. Eén der afgevaardigden stelde voor een studiecommissie in te stellen zowel landelijk als regionaal. Groningen werd door de argumenten uit deze summier bespreking niet overtuigd, andere kerken vonden het niet juist op deze korte termijn een besluit te nemen. Door Groningen werd gevraagd of de regio bereid is nog vóór de zomervakantie zich opnieuw over deze zaak te beraden. Tenslotte werd het volgende besluit genomen: De regionale vergadering van Noordelijke kerken, bijeen op maandag 5 april 1976 te Haren, **konstaterende**, dat de kerk van Groningen haar vraagt:

1e. Schriftuurlijke bezwaren aan te voeren tegen het openstellen van de kerkelijke ambten voor de vrouw;

2e. een uitspraak te doen over de vraag of genoemd openstellen van de ambten in Groningen de gemeenschapsoefening in de regionale vergaderingen in het Noorden kan schaden;

overwegende, dat de tijd te kort is geweest om deze zaken diepgaand in de gemeenten te bespreken;

besluit op dit moment hierover geen uitspraak te doen en de vragen van de kerk van Groningen terug te verwijzen naar de kerkeraaden.

Aan de kerken werd in overweging gegeven vóór 1 juni aan de roepende kerk van Ten Post bericht te zenden wat zij eventueel over deze zaak uitgesproken hebben. In verband hiermee werd de volgende vergadering vastgesteld op 21 juni.

(Overgenomen uit het Mededelingenblad van de Gereformeerde Kerk te Haren (Gron.))

Kerkdiensten Wageningen — In de maand juli zal in Wageningen maar één dienst per zondag gehouden worden. De morgendienst vervalt. De middagdienst begint om 14.30 uur en wordt gehouden in de kapel, Markt 24.

Eindhoven — In de vakantietijd worden de kerkdiensten gekombineerd met die van de Chr. Geref. Kerk. Dat betekent dat beurtelings in het kerkgebouw van de vrijgemaakte kerk of van de chr. geref.

kerk op bepaalde zondagen géén diensten worden gehouden. Het vakantierooster ziet er als volgt uit:

27 juni: diensten in kerkgebouw Schootsestraat 47, vm. en nm. ds H. Last van Eindhoven.

4 juli: diensten in kerkgebouw Fred. Hendrikplein 35, vm. ds J. M. Smelik, nm. leesdienst.

11 juli: diensten in kerkgebouw Schootsestraat 47, vm. en nm. ds M. R. van den Berg van Oegstgeest.

18 juli: diensten in kerkgebouw Fred. Hendrikplein 35, vm. en nm. ds A. H. Algra van Sliedrecht.

Aanvangsuren van de kerkdiensten steeds om 09.30 en 17.00 uur.

MIDDELBURG

Welke predikant zou op zondag 18 juli de samenkomst voor vakantiegangers op Walcheren e.o. willen leiden?

De diensten worden georganiseerd door de Geref. Kerk (b.v.) te Middelburg en vangen aan om 9 en 7 uur in de Engelse kerk (achter het stadhuis).

Of welke brs zijn in staat deze samenkomsten te leiden en een preek te lezen?

Ook voor musici houden we ons die zondag aanbevolen, er is een kerkorgel en een piano beschikbaar.

Graag bericht vóór 28 juni bij de scriba tel. 01180-25414.

De Heer is mijn Herder, mij zal niets ontbreken.
Psalm 23 vers 1.

Op Zijn tijd nam God tot Zich onze vader en grootvader

GERHARD WILLEM KLEIN OBBINK

weduwnaar van Aagje Klein Obbink-ter Hoeven

op de leeftijd van 76 jaar.

Utrecht: H. A. Klein Obbink
E. J. G. Klein Obbink-Brouwer

Utrecht: F. Klein Obbink
M. Klein Obbink-Voogt
Leeuwarden: M. Bouius-Klein Obbink
J. Bouius

De Meern: L. Klein Obbink
Pietermaritzburg: D. Klein Obbink
C. H. F. Klein Obbink-van Walstijn
Drunen: G. W. Klein Obbink
J. A. Klein Obbink-van der Voort
en kleinkinderen

Amersfoort, 16 juni 1976

Hebron, Utrechtseweg 266.

Corr.adres: Bosch van Drakensteinlaan 10, Utrecht.

De begrafenis heeft op maandag 21 juni op de Algemene Begraafplaats „Brandenburg” te De Bilt plaatsgevonden.

Redactieleden

Drs H. de Jong
Mr. dr J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds E. R. Postma
Ds H. Smit
Dr H. E. S. Woldring

Adres van de Redactie

K. Muller
H. Pootlaan 242,
Alkmaar
Telefoon 072-16767

Advertenties en druk

Drukkerij
„Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, Zeist
Tel. 0 3404 - 12452

Abonnementsprijs:

f 30,— per jaar of
f 16,— per half jaar.
Buitenland f 40,— p.j.
of f 57,50 p. luchtpost

Giro 40 49 45

Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen: uiterlijk tot 15 november.

Geref. Persvereniging „Opbouw”

Abonnementenadministratie
Merelshoven 273
Capelle aan den IJssel
Tel. 010 - 50.41.78

Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.